

Handreiking bij de regeling Beleggen en Belenen

Doelgroep

Het ministerie van OCW (als wetgever) en de Onderwijsinspectie (als toezichthouder) rekenen het tot hun taak om verbetering van de informatie-uitwisseling te faciliteren. Met deze handleiding wordt daaraan bijgedragen.

Deze handleiding is bedoeld om bestuursleden en andere bestuurders meer inzicht te geven in de achtergronden van het treasurybeleid en om de treasurers bij hun beslissingen te ondersteunen. De handleiding is niet bedoeld om de verantwoordelijkheid voor de beslissingen van de treasurers over te nemen en is geen vervanging van de regeling Beleggen en Belenen.

Reikwijdte van de handleiding

De regeling Beleggen en Belenen geeft regels voor uniforme toepasbaarheid. De inspectie van het onderwijs heeft geconstateerd dat een aantal besturen en accountants problemen ondervinden bij het interpreteren en toepassen van de regeling en dat behoefte bestaat aan een handreiking hiervoor. Deze handleiding benadrukt dat de regeling de minimale vereisten voor prudente beleggingen weergeeft. Onderwijsinstellingen hebben, binnen de geschetste kaders, een eigen verantwoordelijkheid voor het door hen te voeren treasurybeleid. De uniforme regels van de regeling Beleggen en Belenen zijn desgewenst uiteraard aan te scherpen in het eigen treasurybeleid.

De regeling Beleggen en Belenen beperkt zich tot regelgeving omtrent het uitzetten van publieke gelden door onderwijsinstellingen. In de regeling wordt niet gesproken over het inlenen van gelden of het betalingsverkeer. Gevolg is dat er geen vereisten aan de rating van de financiële onderneming worden gesteld waar onderwijsinstellingen gelden lenen.

De regeling Beleggen en Belenen beperkt zich tot de publieke middelen. Private middelen vallen niet onder de regeling. Echter, met private middelen mogen nooit zodanige risico's aangegaan worden dat deze een negatief effect op de publieke middelen zouden kunnen hebben.

Karakter van de regeling

Uitgangspunt is en blijft dat publiek geld wordt verstrekt ten behoeve van het verzorgen van onderwijs en onderzoek. De toegekende middelen dienen overeenkomstig hun bestemming te worden besteed. De onderwijswetten bevatten de voorschriften daaromtrent. Dit proces mag niet in gevaar gebracht worden door het aangaan van risico's zoals het risicovol beleggen van tijdelijk overtollig publiek geld. Het instellingsbestuur of het bevoegd gezag dient de verkregen middelen op een zodanige wijze te beheren dat een behoorlijke exploitatie en het voortbestaan van de instelling op basis van de publieke middelen zijn verzekerd. Dit betekent dat risicomijdend belegd dient te worden en dat tijdelijk overtollige liquiditeiten op een zodanige wijze beheerd dienen te worden dat de hoofdsom op de expiratedatum intact is.

Bij elke regeling is het mogelijk om de grenzen van betreffende regeling op te zoeken. Bij de regeling Beleggen en Belenen betekent dit dat dan gekozen wordt voor meer risico om een hoger rendement te behalen. Immers risico en rendement zijn onlosmakelijk aan elkaar verbonden. De geest van de wet richt zich echter, zoals hierboven beschreven, op prudentie en niet op rendement. Voor het naleven van de regeling zou dus voorop gesteld kunnen worden: "bij twijfel, niet inhalen". Oftewel, men dient vooraf na te gaan hoe verstandig het is om een beslissing te nemen die, uiteraard volledig binnen de gestelde regels, een hoger rendement geeft maar gelijktijdig ook een hoger risico in houdt. De interpretatie van de regeling mag nooit strijdig zijn met de algemene uitgangspunten.

Aandachtspunten

Zoals reeds vermeld, worden publieke gelden aan onderwijsinstellingen ter beschikking gesteld ten behoeve van de instellingen voor het geven van onderwijs en het doen van onderzoek. Indien het noodzakelijk is dat de instellingen deze gelden niet direct uitgeven maar enige tijd beheren, is sprake van tijdelijk overvloedige liquiditeiten. Deze gelden kunnen dan tijdelijk belegd worden, overeenkomstig de richtlijnen.

Hoewel de regeling beleggen en belenen daarop geen betrekking heeft, is van belang te onderkennen dat voor elke reservering een duidelijk toekomstig doel geformuleerd dient te zijn. Het is zeker niet de bedoeling dat instellingen gelden gaan reserveren en beleggen, zonder dat hier een dergelijk duidelijk geformuleerd toekomstig doel tegenover staat. Een belangrijk doel van het aanhouden van belegde reserves is het kunnen opvangen van exploitatierisico's, de zogenaamde bufferliquiditeit. Beleggingen moeten daarom op enig moment beschikbaar zijn voor het doen van voorziene uitgaven en voor het opvangen van exploitatie risico's. Een geëigend instrument om dit na te streven, is het opstellen van een meerjaren (liquiditeits)begroting.

Alhoewel alle beleggingen principieel risicomijdend dienen te zijn, kan aan elke belegging toch een zeker mate van risico gekoppeld worden. Dit betreft dan met name het rendementsrisico (aangezien de hoofdsom altijd gegarandeerd dient te zijn).

Concluderend zijn er dus voor elke belegging een drietal kenmerken te onderscheiden:

- Doel
- Duur
- Risico

Het zou goed zijn om deze kenmerken ook daadwerkelijk bij elke belegging vast te stellen en vast te leggen. Hierover kan dan in het jaarverslag een verantwoording afgelegd worden. Dit proces zou formeel in het treasury statuut vastgelegd kunnen worden.

Beleg alleen uit in producten die u begrijpt

Sommige beleggingsproducten klinken interessant en zien er exotisch uit. Door de complexiteit van het product kunnen risico's minder zichtbaar zijn. Zo zijn er in het verleden producten geweest die op het eerste gezicht veilig leken door onder meer het gebruik van derivaten. Pas na enige tijd werd door kenners ingezien dat het gebruik van dat specifieke derivaat in dat specifieke product de risico's niet verkleinde maar juist vergrootte. Dergelijke complexe beleggingsproducten worden door beleggingsadviseurs vaak aangeraden om zonder de risico's te vergroten toch een hoger rendement te behalen. De klant kan in het algemeen de constructie van het beleggingsproduct en daarmee de reikwijdte van zijn beslissing niet volledig overzien. Daarom is het verstandiger om alleen gelden uit te zetten in producten die men zelf begrijpt.

Bedenktijd

Soms worden treasurers telefonisch of zelfs op kantoor benaderd door intermediairs met op het oog interessante financiële producten. Een gevaar hierbij kan zijn dat de treasurer spontaan en ondoordacht besluit tot aankoop van een financieel product. Verstandiger is het om bedenktijd in te bouwen. Wat op het eerste gezicht een interessant product is, kan, na beter geanalyseerd te zijn, toch minder interessant of zelfs risicovol zijn. Daarnaast is het altijd verstandig om vooraf te overleggen met andere treasurers en/of (mede)bestuurders.

Waar moet u zich aan houden?

Hieronder volgt een puntsgewijze opsomming van het derde artikel uit de regeling Beleggen en Belenen. In dit artikel worden de verplichtingen van de onderwijsinstelling die wil beleggen vastgesteld. Oftewel welke beleggingen toegestaan zijn en onder welke voorwaarden. Artikel 3:

1. Treasury statuut

Het eerste lid van dit artikel beschrijft dat de onderwijsinstelling een treasury statuut dient te hebben. In artikel 2 is reeds vastgelegd dat de onderwijsinstelling dit treasury statuut in de jaarverslaggeving dient te publiceren.

"Instellingen leggen de hoofdlijnen van de op beleggen en belenen betrekking hebbende administratieve organisatie en interne controle vast, waaronder in ieder geval wordt begrepen de verdeling van taken en bevoegdheden, de voor de instelling toegestane beleggings- en beleningsvormen, de bijbehorende informatievoorziening minimaal bestaande uit een kasstroomprognose, de verantwoordingsinformatie en de wijze waarop onderscheid wordt aangebracht tussen publieke middelen enerzijds en andere middelen anderzijds."

De onderwijsinstelling dient dus de hoofdlijnen van de administratieve organisatie en interne controle met betrekking tot het treasury beleid vast te leggen en formeel te bekrachtigen. Hierin moet minimaal opgenomen zijn de verdeling van taken en bevoegdheden van betrokkenen bij het aangaan van beleggingen. Bij voorkeur wordt ook de verdeling van taken en bevoegdheden in het voorafgaande adviesproces en het toezicht op het gehele proces vastgelegd.

Het statuut dient ook de toegestane beleggings- en beleningsvormen te bevatten. Minimaal is dit uiteraard dat de onderwijsinstelling zich houdt aan de regeling Beleggen en Belenen. Onderwijsinstellingen mogen zichzelf uiteraard verdere beperkingen opleggen.

Dit lid geeft ook aan dat er ten minste een kasstroomprognose opgesteld dient te worden van de jaarlijks terugkerende uitgaven en ontvangsten. De verschillen tussen uitgaven en ontvangsten moeten worden opgevangen met het uitzetten en opzeggen van beleggingen. Van elke belegging dient dus aangegeven te worden op welk moment de belegging vrij valt.

Het derde lid van dit artikel geeft aan dat de onderwijsinstelling duidelijk de scheiding van publieke en private middelen aan dient te geven. Bij elke belegging zou dit aantoonbaar moeten zijn.

2. Toegestane beleggingen

In lid 2 wordt aangegeven welke beleggingen de onderwijsinstellingen met hun niet direct voor lopende betalingen noodzakelijke publieke middelen (tijdelijk overtollige liquiditeiten) mogen doen.

a. Waardepapieren solvabiliteitsratio 0

Het betreft hier waardepapieren die worden uitgegeven door een decentrale of centrale overheid, waarbij de solvabiliteitsvrije status wordt toegekend door de bancaire toezichthouder in de EER lidstaat. Over het algemeen wordt dit begrip gebruikt voor staatsobligaties. Deze waardepapieren mogen alleen via financiële ondernemingen worden aangeschaft die voldoen aan de in de regeling beschreven ratingeisen. Er is geen afzonderlijke landenrating nodig wanneer gelden uitgezet worden tegen waardepapieren waarvoor een solvabiliteitsratio van 0 procent geldt.

b. Waardepapieren met hoofdsomgarantie

Hier wordt gesproken van waardepapieren bij financiële ondernemingen in lidstaten (van de EER) waarvan de hoofdsom bij opname intact is. Hiermee wordt bedoeld het beleggen in staatsobligaties en obligaties van financiële ondernemingen waarbij de hoofdsom bij opname op de einddatum (expiratedatum) gegarandeerd is.

c. Derivaten

In dit onderdeel wordt melding gemaakt van de mogelijkheid om te beleggen in derivaten. Hiermee wordt bedoeld dat derivaten uitsluitend gebruikt mogen worden ter verdere beperking van renterisico's bij beleggingen met een variabele rente. Dit houdt in dat geen open posities worden ingenomen. Derivaten worden uitsluitend worden afgesloten met een instelling die voldoet aan de rating eisen. In de praktijk zal dit zeer slechts zeer sporadisch voordoen. Onderwijsinstellingen kunnen namelijk ook kiezen voor een lening met een vaste rente. Dat zal een licht hoger effectief rentepercentage impliceren. De constructie is dan echter zeer simpel en zonder risico's.

3. Rating eisen

Hier worden de eisen beschreven die gesteld zijn aan de rating van de financiële onderneming en de producten waarin belegd wordt.

Conform de Ruddy regeling voor decentrale overheden is er sprake van een tweedeling voor wat betreft de ratingeisen:

- Voor beleggingen met een looptijd tot en met drie maanden geldt een eis van een A-rating.
- Voor beleggingen met een looptijd van meer dan drie maanden geldt een eis van een AA-rating (AA minus).

De financiële onderneming dient gevestigd te zijn in een EER lidstaat die zelf ook ten minste beschikt over een AA-rating afgegeven door ten minste twee ratingbureaus;

De financiële onderneming moet zelf aantonen over de juiste rating te beschikken, afgegeven door ten minste twee erkende ratingbureaus. In de voorgaande regeling was sprake van een aan te tonen gelijke kredietwaardigheid. Deze mogelijkheid is komen te vervallen.

4. Derivaten

Wij verwijzen naar bovenstaande tekst bij 2c

5. Overgangsregeling

In de regeling Beleggen en Belenen is een overgangsartikel opgenomen (Artikel 3.5: *“het tweede, derde en vierde lid hebben betrekking op beleggingen en beleningen die na de datum van inwerkingtreden nieuw worden verworven, respectievelijk ingetrokken”*). Hiermee wordt geregeld dat onderwijsinstellingen niet verplicht zijn om gelden die voor de ingang van de nieuwe regeling (1 januari 2010) weggezet zijn bij een financiële onderneming die niet voldoet aan de ratingeisen die gelden in de nieuwe regeling, bij deze financiële onderneming weg te halen. Deze gelden dienen, indien van toepassing, uiteraard wel herbelegd te worden volgens de richtlijnen van de nieuwe regeling.

Overige aandachtspunten

Near Banking

Near banking, oftewel verkapt bankieren, is het lenen van gelden met het doel deze tegen een hoger rendement weer uit te zetten bij dezelfde of een andere bank. Dergelijk gedrag is onverenigbaar met de taken en verantwoordelijkheden van een onderwijsinstelling en wordt dan ook door de regeling verboden. Bepaald is dat instellingen alleen hun niet voor lopende betalingen noodzakelijke publieke middelen mogen beleggen en belenen.

Netting

Netting is de normale situatie waarbij schulden en vorderingen tegen elkaar worden weggestreept. In de praktijk kunnen banken een clause in de contracten opnemen die zegt dat schulden en vorderingen niet gesaldeerd mogen worden, een niet-netting overeenkomst. Een nettingovereenkomst is een overeenkomst waarin is vastgesteld dat indien de financiële onderneming niet aan haar verplichtingen kan voldoen, de uitgezette en opgenomen gelden worden gesaldeerd, en dat de schuld in het faillissement dit saldo is. Het verplicht opnemen van een nettingovereenkomst bij een beleggingsproduct (ofwel het verbieden een niet-netting overeenkomst aan te gaan) kan de onderwijsinstelling behoeden voor een situatie waarin bij faillissement wel de schulden maar niet de vorderingen blijven bestaan.

Vermogensbeheer

In de praktijk komt het voor dat onderwijsinstellingen (een deel van) hun vermogen bij een externe rechtspersoon (niet zijnde een bank) onderbrengen. De bedoeling hiervan is in het algemeen om, door samenwerking met andere onderwijsinstellingen, schaalvoordelen bij het beleggen te behalen. Deze externe rechtspersonen blijken in de praktijk vaak niet onder enige vorm van financieel toezicht te vallen. Het bij dergelijke rechtspersonen plaatsen van publieke middelen is niet toegestaan. Dit laat onverlet dat het bestuur ten alle tijden verantwoordelijk blijft voor, het verantwoord beleggen van, de eigen publieke middelen. Ook voor de publieke middelen die door bancaire instellingen, die wel aan alle voorwaarden voldoen, worden beheerd.

Wijzigingen ten opzichte van voorgaande regeling

De voornaamste wijzigingen ten op zichte van de voorgaande regeling Beleggen en Belenen uit 2001 zijn:

Het landencriterium is aangescherpt

Beleggen in het buitenland zonder vereisten te stellen aan het land waar de financiële onderneming is gevestigd, geeft een financieel risico en mogelijk ook een indirect valutarisico. Het valutarisico wordt al ingeperkt doordat het decentrale overheden slechts toegestaan is te lenen, uit te zetten en te garanderen in euro's. Om de risico's verder in te perken is hierbij nu de voorwaarde gekomen dat de lidstaat (van de EER) over de vereiste rating voor kredietwaardigheid en dus voor economische sterkte beschikt, afgegeven door ten minste twee ratingbureaus.

Aanscherping van de ratingeis

De ratingeisen aan de financiële onderneming en het waardepapier is aangescherpt: De financiële ondernemingen waar decentrale overheden gelden uitzetten (of de door hen uitgegeven waardepapieren) dienen bij uitzettingen langer dan drie maanden over ten minste een AA-minusrating, afgegeven door ten minste twee ratingbureaus, te beschikken.

Om meer zekerheid te hebben dat een financiële onderneming ook over een langere periode een relatief kredietwaardige tegenpartij zou kunnen zijn voor een decentrale overheid, is voor langer uitzetten overgestapt naar het vereiste van een hogere rating. 100% Zekerheid is echter nooit te geven.

Differentiatie naar looptijd

Indien de gelden voor een periode van ten hoogste drie maanden worden uitgezet dan dient de financiële onderneming of het waardepapier over een A-rating, afgegeven door ten minste twee ratingbureaus, te beschikken. Voor looptijden langer dan drie maanden geldt minimaal een AA-minusrating, afgegeven door ten minste twee ratingbureaus.

Aantonen van de rating

De financiële onderneming dient zelf bij een transactie aan te tonen dat zij of haar waardepapier over de juiste rating beschikt.

Aantonen van de rating

Gewijzigd is ook de opdracht dat onderwijsinstellingen, al dan niet tegen waardepapieren, slechts gelden uitzetten bij en slechts verbintenissen aangaan met financiële ondernemingen die voor henzelf of voor de door hen uitgegeven waardepapieren kunnen aantonen dat ze ten minste over de vereiste issuer c.q. issue credit rating beschikken, afgegeven door ten minste twee geregistreerde ratingbureaus. Een wijziging is dat voortaan de financiële onderneming waar zaken mee gedaan wordt, zelf dient aan te tonen of de onderneming of het uitgegeven waardepapier over de vereiste rating beschikt.

Het is aan te raden om een verplichting van de financiële onderneming op te nemen om de rating op reguliere basis door te geven aan de betreffende instelling. Hiermee wordt voorkomen dat instellingen zelf de ratings van financiële ondernemingen dienen bij te houden of hiervoor dienen te betalen.

Schrappen van 'gelijke kredietwaardigheid'

Het is niet meer toegestaan om gelden uit te zetten bij ondernemingen waarvan de kredietwaardigheid vergelijkbaar zou zijn met die van toegestane financiële ondernemingen. De reden hiervoor is dat in de praktijk 'gelijke kredietwaardigheid' van banken zonder de vereiste rating niet kon worden aangetoond.

Toelichting en begripsbepaling

Beleggen en Belenen

Het uitzetten van middelen die tijdelijk niet worden aangewend ten behoeve van de uitoefening van de wettelijke taak.

Derivaat

Derivaten zijn beleggingsinstrumenten waarvan de waarde afgeleid wordt van een onderliggende waarde. Voorbeelden van derivaten zijn futures, forwards, swaps en opties. De onderliggende waarde kan bij een optie bijvoorbeeld een aandeel of een obligatie zijn en bij een swap bijvoorbeeld de stand van de rente of de wisselkoers van een munt.

Derivaten mogen uitsluitend worden gebruikt ter beperking van financiële risico's. Derivaten kunnen (mits voldoende deskundigheid bij het openbaar lichaam aanwezig is) een waardevolle rol vervullen bij het renterisicomanagement van decentrale overheden. Dit gebruik dient vanzelfsprekend te zijn gericht op het beperken van financiële risico's. Dit houdt in dat geen open posities worden ingenomen en dat er tegenover het financiële instrument altijd een onderliggende en veranderlijke waarde gehanteerd wordt. Derivaten dienen te worden afgesloten met een onderneming die voldoet aan wat in artikel 2 van de RuDO is gesteld. Daarnaast kunnen derivaten ook worden afgesloten op een gereglementeerde markt zoals bedoeld in artikel 1:1 van de Wft.

Deposito

Een deposito is een (onderhandse) uitzetting van een som geld bij een financiële instelling voor een van te voren afgesproken vaste termijn, waarbij de hoofdsom en de opgelopen rente aan het einde van de looptijd worden uitgekeerd. De hoofdsom is veelal tussentijds niet opvraagbaar, of met een boete op de hoofdsom of de te ontvangen rente.

Financiële onderneming

Een onderneming die in een lidstaat (EU of EER) het bedrijf van kredietinstelling mag uitoefenen, beleggingsdiensten mag verlenen, beleggingsinstellingen mag beheren, rechten van deelneming in een beleggingsmaatschappij mag aanbieden, of het bedrijf van verzekeraar mag uitoefenen. Deze omschrijving sluit aan bij de terminologie in artikel 1.1 van de Wft.

(Onderwijs)Instelling

Hieronder wordt verstaan het bevoegd gezag of bestuur van een door de minister bekostigde instelling of school als bedoeld in artikel 1 van de Wet op het primair onderwijs, artikel 1 van de Wet op de expertisecentra, artikel 11 en artikel 124 van de Wet op het voortgezet onderwijs, artikel 1.31., 1.3.4 en 1.5.1 van de wet educatie en beroepsonderwijs, artikel 1.3 en 1.5 van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, artikel 3 van de Wet houdende regeling van de Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek TNO en artikel 2 van de Wet op de Nederlandse organisatie voor wetenschappelijk onderzoek.

Hoofdsom

Het ingelegde (nominale) bedrag van een belegging. Bij beleggingen door onderwijsinstellingen mag op dit bedrag geen risico worden gelopen (zie hoofdsomgarantie).

Hoofdsomgarantie

Een belegging, waarvan zeker is gesteld dat het aan het begin van de looptijd ingelegde bedrag – de hoofdsom – eventueel vermeerderd met een bepaald percentage (bijvoorbeeld een inflatiepercentage) wordt uitgekeerd aan het einde van de looptijd.

Near Banking

De Nederlandse term hiervoor is *verkapte bankieren*. Near banking betekent het aantrekken van gelden (lenen) bij een financiële instelling om vervolgens weer uit te zetten (bij dezelfde of eventueel een andere) financiële instelling om hierop een rendement te behalen.

Het is decentrale overheden verboden om te lenen met het enkele doel de middelen tegen een hoger rendement uit te zetten en zo financieel voordeel te halen. Dit verbod is impliciet geregeld in artikel 2, tweede lid, van de Wet fido. Onderwijsinstellingen dienen 'just-in-time' te financieren voor de projecten waarvoor financiering benodigd is. Op die manier wordt vooraf het risico verbonden aan de noodzaak tot het uitzetten van geleende overtoolligheid tot een minimum beperkt. In de praktijk kan het voorkomen dat aangetrokken gelden door omstandigheden (bijvoorbeeld vertraging in bouwprojecten) niet direct aan het vooraf bepaalde doel besteed kunnen worden. Het is onderwijsinstellingen slechts toegestaan tijdelijk overtoollige gelden van aangetrokken leningen voor projectfinanciering uit te zetten bij de financiële onderneming waar deze leningen zijn aangegaan.

Nettingovereenkomst

Een overeenkomst op grond waarvan de wederzijdse verplichtingen tussen partijen verrekend worden waardoor wordt bepaald wat de ene partij per saldo aan de andere partij verschuldigd is.

Obligatie

Een op een officiële effectenbeurs genoteerde en verhandelbare schuldvordering uitgegeven door een onderneming of een overheid (lang vreemd vermogen). De hoofdsom wordt aan het einde van de looptijd uitgekeerd. De beloning voor de houder bestaat uit een uitkering in de vorm van (coupon)rente, welke periodiek wordt uitgekeerd. De waarde van het effect kan gedurende de looptijd fluctueren onder andere als gevolg van vraag en aanbod op de effectenbeurs, de rentestand en de kredietwaardigheid van de onderneming.

Publieke middelen

Gelden verkregen ten laste van de rijksbegroting of anderszins uit hoofde van bij of krachtens de wet ingestelde heffingen verkregen gelden, alsmede de opbrengst daarvan, waarover een instelling de beschikking heeft gekregen om de wettelijke taak te verrichten.

Private middelen

Alle gelden waarover een instelling beschikt, niet zijnde publieke middelen.

Rating

Een rating is een soort rapportcijfer voor de kredietwaardigheid van ondernemingen die obligaties uitgeven, of van hun waardepapier. Hiermee wordt de mate aangegeven waarin, naar verwachting, aan verplichtingen kan worden voldaan en daarmee het verwachte risico op faillissement. Een rating van een financiële instelling, of van waardepapier zoals obligaties, geeft daarmee een kredietwaardigheidsoordeel op een bepaald moment. Een rating wordt (meestal) op verzoek van de uitgever van obligaties toegekend door een geregistreerd ratingbureau.

Ratingbureau

Het Europees parlement heeft in september 2009 de "Verordening van het Europees parlement en de raad inzake ratingbureaus" aangenomen. Deze verordening schrijft voor dat deze ratingbureaus een vergunning dienen te hebben, waardoor zij geregistreerd staan. Om daarvoor in aanmerking te komen dient een ratingbureau te voldoen aan i) transparantie- en rapportageverplichtingen, ii) corporate governance eisen (onder meer management van belangenconflicten) en iii) kwaliteitsstandaarden inzake het rating proces (bijvoorbeeld monitoring van bestaande ratings). Voor deze voorwaarden is mede gebruik gemaakt van de bestaande standaarden van de IOSCO Gedragscode voor credit rating agencies. (IOSCO, International Organisation of Securities Commissions, is een wereldwijde organisatie van effectentoezichthouders.) Na vergunningverlening zal op grond van dezelfde voorwaarden doorlopend toezicht worden uitgeoefend door de bevoegde toezichthouder(s). Gevolg hiervan is dat de ratings waarvan in de regeling Beleggen en Belenen sprake is, afgegeven dienen te zijn door een ratingbureau dat in het bezit is van een dergelijke vergunning.

De belangrijkste ratingbureaus zijn Standard & Poor's, Moody's Investors Service en Fitch International Bank Credit Analysis (IBCA). Bij zowel Moody's (www.moody.com), bij Standard & Poor's (www.standardandpoors.com) als bij Fitch (www.fitchratings.com) zijn de landenratings kosteloos te raadplegen.

Solvabiliteitsratio

Een voorgeschreven verhouding in procenten tussen het aansprakelijk vermogen en de naar risicograad gewogen activa, dat geldt voor de balans van financiële instellingen en de overheid. Het aansprakelijk vermogen bestaat uit aandelenkapitaal, reserves, voorzieningen en achtergestelde lange leningen. Het solvabiliteitsratio wordt voorgeschreven door de bancaire toezichthoudende autoriteit in een lidstaat van de Europese Economische Ruimte (bijvoorbeeld 'De Nederlandsche Bank'). De solvabiliteitsratio wordt als volgt bepaald: $\text{Solvabiliteitsratio} = (\text{aansprakelijk vermogen} / \text{naar risicograad gewogen activa}) \times 100\%$. Onder aansprakelijk vermogen wordt verstaan het aandelenkapitaal, de reserves, voorzieningen en de achtergestelde lange leningen.

Solvabiliteitsratio van 0 procent

Een solvabiliteitsratio van 0% ('solvabiliteitsvrije status') wordt toegekend aan het schuld papier van een financiële instelling wanneer deze hiervoor geen reserves (0%) behoeft aan te houden (bijvoorbeeld schatkist papier uitgegeven door de (centrale) overheden). De solvabiliteitsvrije status wordt door de bancaire toezichthouder in de EER-lidstaat onder meer toegekend aan waardepapier uitgegeven of gegarandeerd door decentrale of centrale overheden. Het is onderwijsinstellingen dus toegestaan om bij andere overheden geld uit te zetten, of om te beleggen in waardepapier waaraan een overheidsgarantie is verbonden. Er is geen landenrating nodig wanneer uitgezet wordt tegen waardepapieren waarvoor een solvabiliteitsratio van 0 procent geldt.

Swap

Onder een swap wordt verstaan: een overeenkomst tussen twee marktpartijen om toekomstige betalingsstromen van verschillend karakter, voor een bepaalde periode met elkaar te ruilen. Voor decentrale overheden is alleen de renteswap relevant. Bij een renteswap kun je bijvoorbeeld afspreken om de vaste rente, die je moet betalen, om te ruilen met je tegenpartij voor een variabele rente; of andersom. Stel dat het voor een instelling verhoudingsgewijs goedkoper is om geld te lenen tegen een variabele rente dan tegen een vaste rente. En dat het voor een bepaalde bank relatief goedkoper is om tegen een vaste rente te lenen dan tegen een variabele rente. Stel je vindt het als instelling belangrijk dat je van tevoren weet hoeveel rente je gaat betalen en je dus een vaste rente wilt. Dan kun je onderling afspreken in een swap contract dat je als instelling tegen een variabel tarief leent en tegelijkertijd een renteswap afsluit met de bank. In die swap spreek je als instelling af de vaste rente te betalen aan de bank en dat je van de bank de variabele rente ontvangt. De instelling betaalt dan per saldo een vaste rente, maar tegen een iets lager tarief dan wanneer de instelling direct lange financiering zou hebben aangetrokken. Dit is alleen aantrekkelijk als de variabele rente plus de kosten voor het swap contract samen goedkoper zijn dan de vaste rente. Het afsluiten van een renteswap (IRS, "interest rate swap") door decentrale overheden is toegestaan. Het afsluiten van een valutaswap is echter niet toegestaan.

In de praktijk dient men zich echter af te vragen of dit mogelijke voordeel zo essentieel is dat men overweegt een dergelijke complexe constructie aan te gaan. Een eenvoudige lening tegen vaste rente zal waarschijnlijk een iets hoger tarief opleveren, echter zonder de complexiteit en nadelen van de constructie. Als vuistregel zou men kunnen hanteren af te zien van dergelijke complexe constructies als men die zelf als bestuurder niet eenvoudig aan derden uit kan leggen.

Treasury functie

De treasuryfunctie omvat alle activiteiten die zich richten op het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële stromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. De treasuryfunctie bestaat uit drie deelfuncties:

1. Risicobeheer: het beschermen tegen de financiële risico's (renterisico, koersrisico, intern liquiditeitsrisico en kredietrisico);
2. Financiering: het verzekeren van de toegang tot de financiële markten (relatiebeheer) en het aantrekken (financiering) van benodigde en het uitzetten (beleggen) van overtollige financiële middelen;
3. Liquiditeiten- en werkkapitaalbeheer: het optimaliseren van de financiële logistiek (geldstromenbeheer en saldo- en liquiditeitenbeheer);

Valuta

De munt eenheid die gebruikt wordt in financiële transacties. Voor onderwijsinstellingen geldt dat als valuta uitsluitend de euro gehanteerd mag worden.

Het is decentrale overheden slechts toegestaan om te lenen, uit te zetten en te garanderen in euro's. Dit is vastgelegd in het Besluit Leningvoorwaarden Decentrale Overheden (BLDO), artikel 1: "Geldleningen kunnen door openbare lichamen slechts worden aangeaan of verstrekt en de nakoming van uit geldleningen voortvloeiende verplichtingen ten aanzien van de betaling van rente en aflossing kan door openbare lichamen slechts worden gegarandeerd, indien de wederzijdse betalingsverplichtingen zijn uitgedrukt in euro of in één van de nationale munteenheden van de lidstaten van de Europese Unie die deelnemen aan de Economische en Monetaire Unie." Daar alle lidstaten van de Economische en Monetaire Unie de euro ingevoerd hebben, is de euro de enige munteenheid waar dit voor geldt.

De lidstaten van de EMU zijn: België, Cyprus, Duitsland, Frankrijk, Finland, Griekenland, Ierland, Italië, Luxemburg, Malta, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Slovenië, Slowakije en Spanje. Lidstaten van de EER, die géén lidstaat van de Economische en Monetaire Unie zijn, zijn: Bulgarije, Denemarken, Estland, Hongarije, IJsland, Letland, Liechtenstein, Litouwen, Noorwegen, Polen, Roemenië, Tsjechië, het Verenigd Koninkrijk en Zweden. Hoewel de munteenheid van deze landen niet de euro is, kunnen er toch bij financiële ondernemingen die in deze landen zijn gevestigd, gelden weggezet worden. Voorwaarde is dat dit in euro's gebeurt.

Waardepapieren

Documenten met een geldswaarde, zoals een bewijs van een aandeel of obligatie.

Disclaimer

Deze handleiding is een uitleg en verduidelijking van de kaders van de regeling Beleggen en Belenen. Het karakter van deze handleiding brengt met zich mee dat daaraan geen rechten ontleend kunnen worden die niet reeds in de betreffende regeling beschreven staan. Deze handleiding kan dus, door in detail uit te leggen en voor te schrijven hoe de regeling geïnterpreteerd dient te worden, uitsluitend de betreffende regeling inperken en nooit ruimer maken.

Daarnaast dient altijd de complexiteit van en de voordurende ontwikkelingen op de financiële markten in ogenschouw genomen te worden. Uitgangspunt blijft in alle omstandigheden de geest van de wet die gericht is op prudentie en het voorkomen van verliezen door beleggingen.